

พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PUBLIC WELFARE ADMINISTRATION
OF THE SANGHA IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธम्मปญโญ)

Phrakru Sangkharak Ekalak Achito, Phrakhru Wilaskanchanatham (Lek Suthammapanyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3. แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการ การวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วยกลุ่มผู้ออกนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติการ และกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งครอบคลุมผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และงานสาธารณูปการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ 1.00

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปมีทั้งปัจจัยเอื้อ อาทิ นโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ ขณะที่ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการประสานงานที่ล่าช้า กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติที่เน้นการถ่ายทอดแผนและพัฒนาศักยภาพ การตรวจสอบผ่านคณะกรรมการและการลงพื้นที่ และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ แนวทางพุทธบูรณาการได้ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับการบริหารสมัยใหม่ โดยส่งเสริมฉันทะผ่านการสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม พัฒนาวิริยะด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี เสริมสร้างจิตตะด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และใช้มมังสาในการวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การบริหารจัดการงาน; สาธารณูปการ

Abstract

This research aims to: 1. examine the general conditions, 2. study the management process of public utility projects undertaken by the Sangha in Samut Songkhram Province, and 3. propose a Buddhist-integrated approach for effective administration. Data were collected from 25 key informants comprising policymakers, practitioners, and project supporters and through a focused group discussion with 10 experts in research, monastic administration, and public utilities. The research instruments, including semi-structured interviews and focus group protocols, demonstrated a content validity index (CVI) of 1.00.

The findings reveal that the general conditions involve both enabling and limiting factors. Enablers include clear policies from senior leadership, ongoing personnel development, and strong cooperation from local agencies. However, challenges persist in the form of budget limitations, insufficient personnel, and delays in coordination. The management process consists of four key stages: 1. participatory strategic planning, 2. implementation focused on plan dissemination and capacity building, 3. monitoring through committee oversight and field visits, and 4. systematic improvement. The Buddhist-integrated approach is grounded in the application of the Four Iddhipada (Bases of Success) in tandem with modern management principles. Chanda (aspiration) is promoted through motivation and stakeholder engagement, Viriya (effort) is cultivated by setting a good example, Citta (focus) is enhanced by leveraging modern technology, and Vimamsa (investigation) is applied in systematic analysis and evaluation. This integration of Buddhist values and contemporary administrative practices strengthens the effectiveness of public utility management by the Sangha, ensuring responsiveness to community needs and supporting the enduring relevance of Buddhism in modern Thai society.

Keywords: Buddhist Integration; Management Administration; Public Works

บทนำ

เจ้าอาวาส คือ ผู้ที่คอยดูแลบริหารจัดการวัดและมีอำนาจชี้ขาดในฐานะพระสงฆ์เถาธิการผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในมาตราที่ 37 (1) เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

(กนก แสนประเสริฐ, 2549) หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ชัดเจนถึงบทบาทของเจ้าอาวาสในเรื่องการดูแลการจัดการภายในวัดทั้งหมดให้เรียบร้อย การมองตาม พ.ร.บ. หมายถึงงานทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ งานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนั้น รูปลักษณะภายนอกของวัดสิ่งที่มองเห็นและสามารถบอกได้ถึงความเป็นวัด คือ ศาสนสถานหรืองานสาธารณูปการ วัดใดมีสิ่งก่อสร้างที่ไม่งดงามหรือพุพังชำรุด ก็จะเป็นที่ติเตียนของพุทธศาสนิกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2545) จึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตของไทย โครงการวัดพัฒนาตัวอย่างเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 เพื่อพิจารณาคัดเลือกวัดที่เจ้าอาวาสมีความวิริยะอุตสาหะในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงเสนาสนะ ถาวรวัตถุของวัดให้มีความมั่นคง สะอาดร่มรื่น เพื่อเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและเป็นแบบอย่างของวัดที่ดีในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ

การก่อสร้างอาคารทางศาสนาได้รับการยกเว้นผ่อนผันการควบคุมทางกฎหมายไม่ต้องมีการขออนุญาตก่อสร้าง เนื้อหากฎหมายตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 9 ข้อ 1 (4) ออกความตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวง ปัจจุบันยังไม่มี การออกกฎหมายมาใช้ควบคุมอาคารทางศาสนา ขั้นตอนกระบวนการจึงเป็นเพียงการส่งแบบ เพื่อแจ้งให้ทราบเท่านั้น ช่องว่างและปัญหาจึงเกิดขึ้นในกระบวนการออกแบบและก่อสร้างวัด ตั้งแต่การขออนุญาตก่อสร้าง ช่วงการออกแบบ ช่วงระหว่างการก่อสร้าง และช่วงหลังก่อสร้าง (อรุณ ศิริจานุสรณ์, 2555) การสร้างอาคารทางศาสนาอาจไม่ได้มาตรฐาน ดังกรณีเจดีย์ร้อยยอดของวัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พังทลายลงมากลายเป็นเศษอิฐ ปัญหาในการบริหารจัดการวัดมีหลายประการ พระปลัดวรวิญญู อคฺคฺวชิโร (2558) ระบุว่า การบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคที่โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ศิลปกรรมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ในหลายๆ ท้องถิ่นเริ่มกลายเป็นแบบผสมผสาน งานด้านสถาปัตยกรรมที่แต่ละวัดพยายาม แข่งขันกันสร้างถาวรวัตถุโดยตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือเพื่อดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญก็อาจกลายเป็นปัญหา การสร้างถาวรวัตถุเป็นตัวกระตุ้น บางครั้ง การสร้างโดยไม่คำนึงถึงแบบแปลนที่ได้มาตรฐาน ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้

การศึกษาของพระมหากังวาล ธีรธมฺโม (2558) พบปัญหาหลายประการในการบริหารจัดการวัด เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร การขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดโดยรวม การพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการวัดได้รับความพยายามจากหลายภาคส่วน พระมหาอำนาจ ปวฑฺฒโน (2557) เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ที่เน้นหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการและ

การควบคุม เพื่อให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของสมหวัง บุญสิทธิ์ (2546) เสนอแนวความคิดการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมโดยใช้วัตรกรรมและเครื่องมือประเมินผล รวมถึงการประเมินพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การแก้ไขปัญหาด้านการเงินได้รับการศึกษาโดยณดา จันทรสม (2555) ผ่านการศึกษาการบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า วัดส่วนใหญ่ยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด ความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ช่องว่างความรู้ที่สำคัญคือ การขาดรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่บูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (2555) ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในองค์กรสมัยใหม่กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการบริหารงานบุคคลขององค์กรสมัยใหม่มีประเด็นที่เหมือนกันกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัดสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล (2549) เสนอว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การเพิ่มอำนาจหน้าที่ตามนโยบายการกระจายอำนาจเป็นส่วนสำคัญ

จังหวัดสมุทรสงครามมีวัดจำนวนมากและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามพยายามพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคหลายประการยังคงต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ความสำคัญดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่ความสนใจของผู้วิจัยในการศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม การนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น วัดและพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่สังคมไทยสืบไปด้วยการพัฒนาที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลัก 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ครอบคลุมกลุ่มผู้ออกนโยบาย กลุ่มผู้ปฏิบัติการ และกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และงานสาธารณูปการ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1.00

3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ที่ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ครอบคลุมทั้งสภาพทั่วไป กระบวนการบริหารจัดการ และแนวทางพุทธบูรณาการ โดยมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 เช่นกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 25 รูปหรือคนล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ในขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ดำเนินไป พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมและปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ดำเนินไปจนครบทุกประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ และมีการสอบถามเพิ่มเติมในกรณีที่คำตอบยังไม่ชัดเจนหรือต้องการข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ส่วนการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง จำนวน 10 รูปหรือคนนั้น ได้มีการเตรียมการอย่างรอบคอบ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมนักวิจัยอย่างชัดเจน ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนาซึ่งทำหน้าที่นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นที่กำหนด ผู้จดบันทึกทำหน้าที่บันทึกสาระสำคัญจากการสนทนา และผู้ช่วยทั่วไปที่คอยอำนวยความสะดวกและช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสนทนา ในการจัดเก็บข้อมูลจากทั้งสองวิธีนี้ ผู้วิจัยได้

รวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลทันทีภายหลังการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น เพื่อให้มั่นใจว่าได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และหากพบว่ายังมีข้อมูลบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ ก็จะติดต่อกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเริ่มจากการถอดเทปบทสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบคำต่อคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงตามให้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ไว้ จากนั้นได้นำข้อมูลมาจัดระเบียบโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้ข้อมูลไว้ให้มากที่สุด เพื่อคงความเป็นธรรมชาติและความหมายที่แท้จริงของข้อมูล ในขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม แล้วจึงจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ กระบวนการในการบริหารจัดการ และแนวทางพุทธบูรณาการ หลังจากนั้นได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละกลุ่ม เพื่อหาประเด็นหลักและประเด็นรองที่เกี่ยวข้องกัน พร้อมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนาความที่แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดและความลึกซึ้งของข้อมูล และเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ทั้งด้านแหล่งข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ ยังได้นำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อยืนยันว่าผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่พวกเขาได้ให้ไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวทำให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนความเป็นจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม และนำไปสู่การเสนอแนวทางพุทธบูรณาการที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม มีจุดแข็งที่สำคัญ ได้แก่ การมีนโยบายและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนจากคณะผู้บริหารระดับสูงที่ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ พร้อมถ่ายทอดสู่การปฏิบัติในทุกกระดับอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรผ่านการอบรม สัมมนาอย่างต่อเนื่อง การได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ตลอดจนการมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผล อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนหรือข้อจำกัดบางประการที่ต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข เช่น งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอและสอดคล้องกับ

ภารกิจที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องใช้ทุนส่วนตัวหรือระดมทุนเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมบางอย่าง รวมถึงจำนวนพระภิกษุสามเณรที่จะมาทำหน้าที่ด้านสาธารณูปการก็ยังมีไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ทำให้บางรูปต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน นอกจากนี้ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะภาครัฐ ก็มีความล่าช้าและขั้นตอนค่อนข้างมาก อาจทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่ทันตามกำหนดการ ขณะที่การสื่อสารองค์ความรู้จากงานสาธารณูปการ ก็ยังมีการจัดทำเป็นคู่มือเอกสารเผยแพร่ หรือสื่อต่าง ๆ อยู่น้อย ทำให้ขาดการถ่ายทอดสู่พระรุ่นใหม่ แต่ท่ามกลางข้อจำกัดดังกล่าว คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามก็ยังมีโอกาสสำคัญหลายประการในการพัฒนางานสาธารณูปการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยพัฒนาวัดและกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และซึมซับวิถีพุทธมากขึ้น รวมถึงการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และภาคธุรกิจ ในการพัฒนาบุคลากร การศึกษาวิจัยและการจัดโครงการบริการสังคม อย่างไรก็ตาม ในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการ คณะสงฆ์ยังต้องเผชิญกับอุปสรรคที่ท้าทายอยู่หลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คนในสังคม ที่ทำให้ความสนใจในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง ภัยคุกคามทางสังคมและปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการป้องกันและแก้ไข ข้อจำกัดทางระเบียบราชการที่เคร่งครัด เช่น การขออนุญาตใช้สถานที่ การเบิกจ่ายงบประมาณ การนำนักเรียนร่วมกิจกรรม เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้าไปบ้าง ตลอดจนการขาดแคลนทรัพยากรและกำลังคนในระยะยาว เนื่องจากมีผู้เข้ามาบวชน้อยลง ขณะที่มีการะงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพาอาสาสมัครฆราวาสเข้ามาช่วยมากขึ้น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

โดยภาพรวมแล้ว พบว่าคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีพื้นฐานที่ดีในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ทั้งในด้านการมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภาคีที่เข้มแข็ง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเอื้อที่ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีส่วนที่เป็นข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงพัฒนา อย่างไรก็ตาม ทางจังหวัดได้ตระหนักถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น และมีแนวทางที่จะเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ควบคู่ไปกับการปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยการน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการ เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงยั่งยืนในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนสืบต่อไป

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้ ขั้นตอนแรก คือ การวางแผน ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการดำเนินงานสาธารณูปการในภาพรวม โดยคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ฆาติการ ข้าราชการ นักวิชาการและประชาชนในพื้นที่ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน พร้อมจัดสรรงบประมาณและมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดในเชิงพื้นที่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการระดับจังหวัด ทำหน้าที่กำกับติดตามผลการดำเนินงานของวัดต่าง ๆ และรายงานความก้าวหน้าให้เจ้าคณะจังหวัดทราบอยู่เสมอ พร้อมกันนี้ ก็มีการจัดประชุมร่วมระหว่างคณะสงฆ์ ส่วนราชการ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อบูรณาการแผนงานและระดมทรัพยากรที่จะใช้สนับสนุนกิจกรรมสาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ทุกวัดจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาให้พระสงฆ์ฆาติการได้ศึกษาต่อในระดับสูง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารจัดการวัดยุคใหม่

ขั้นตอนที่สอง คือ การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการนำแผนงานและนโยบายที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติจริง ผ่านการถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติในทุกระดับอย่างทั่วถึง ด้วยการชี้แจงทำความเข้าใจ มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน ขณะเดียวกัน ก็เน้นการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม การเทศนา การปฏิบัติกรรมฐาน ไปจนถึงเรื่องการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินงานสาธารณูปการยังให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ไปจนถึงร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรับผิดชอบ และพร้อมที่จะทุ่มเทพลังกายใจในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ไปพร้อม ๆ กับการผลักดันให้วัดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชน ทั้งทางด้านการเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ซึ่งจะช่วยให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน จะมีการติดตามความก้าวหน้าและรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ขั้นตอนที่สาม คือ การตรวจสอบ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคุณภาพและสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหลายภาคส่วนทั้งคณะสงฆ์ ข้าราชการ

นักวิชาการ และประชาชน ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ให้คำแนะนำ ประเมินผลสัมฤทธิ์ และ รายงานให้ผู้บริหารระดับสูงรับทราบอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมสรุปบทเรียนร่วมกันเป็นระยะ ๆ เพื่อทบทวนปัญหาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางการปรับปรุงพัฒนา ควบคู่ไปกับการลงพื้นที่ติดตามงานอย่างใกล้ชิด เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความโปร่งใสในการบริหารการเงินการคลัง ด้วยการวางระบบ ตรวจสอบที่รัดกุม ตั้งแต่การจัดทำบัญชี การควบคุมภายใน ไปจนถึงการเปิดเผยข้อมูล ต่อสาธารณะ เพื่อแสดงถึงการใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า ตรงตามวัตถุประสงค์ และป้องกันการทุจริต รวมถึงมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการ ประเมินผลการปฏิบัติงานของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่ เป็นการวัดและพัฒนาสมรรถนะ การทำงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเป็นการนำผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ มาใช้ในการทบทวนและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยจะมีการ นำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) แล้วนำมา ปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในรอบถัดไป ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อขับเคลื่อนการปรับปรุงในแต่ละด้าน พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบและระยะเวลาแล้วเสร็จที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการจัดการ ความรู้ เพื่อรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงาน และนวัตกรรมการทำงานต่าง ๆ ให้เป็นระบบ ง่ายต่อการสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ ขณะเดียวกัน ก็ส่งเสริมการถอดบทเรียนความสำเร็จ ผ่านการสนับสนุนงานวิจัย การจัดเวทีสัมมนา และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อเผยแพร่และขยายผลสู่การพัฒนาในวงกว้าง

จะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม เป็นระบบ และมีการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการ บริหารสมัยใหม่เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงานสาธารณูปการที่เข้มแข็ง ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งนับเป็นรูปแบบการบริหาร จัดการที่มีคุณูปการต่อการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้เจริญงอกงามสืบไป

3. พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว

ในด้านฉันทะ หรือความพอใจนั้น คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการและบุคลากรทุกระดับเกิดความรักและศรัทธาในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มีการยกย่องชมเชยและให้รางวัลแก่ผู้ทำความดี รวมทั้งส่งเสริมให้พัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจในการทำงาน

ด้านวิริยะ หรือความเพียรพยายามนั้น คณะสงฆ์ได้ปลูกฝังให้บุคลากรมีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยผู้นำองค์กรได้ทำตนเป็นแบบอย่างของความเพียร มีการสื่อสารและสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานอย่างชัดเจน ใช้แรงจูงใจทั้งทางบวกและลบในการบริหารทีมงาน

สำหรับจิตตะ หรือความเอาใจใส่ คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีการติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างใกล้ชิด จัดทำหลักฐานการดำเนินงานที่เชื่อถือได้ ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย รวมทั้งวางระบบการทำงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ด้านวิมังสา หรือการใช้ปัญญาไตร่ตรองตรวจสอบนั้น คณะสงฆ์ได้ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทอย่างรอบด้าน กำหนดกลไกในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จัดให้มีการประชุมทบทวนและปรับแผนงานอย่างสม่ำเสมอ มีการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงเมื่อเกิดปัญหา และสร้างกระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่เช่นนี้ ช่วยให้การดำเนินงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืน สามารถขับเคลื่อนพันธกิจด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยมีจุดแข็งที่สำคัญคือ การมีนโยบายและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนจากคณะผู้บริหารระดับสูง การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการได้รับความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอ จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ทำหน้าที่

ด้านสาธารณูปการยังมีไม่เพียงพอ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกยังมีความล่าช้า ในด้านโอกาส พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์และภาคธุรกิจ ส่วนอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิถีชีวิตและค่านิยมของผู้คน ในสังคม ที่ทำให้ความสนใจในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาลดน้อยลง และข้อจำกัดทางระเบียบราชการที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้าที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนยุทธศาสตร์และการพัฒนาบุคลากรรวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็วก็เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่คณะสงฆ์ต้องปรับตัวให้ทัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล ธีรธมโม (2558) ที่พบว่า การส่งเสริมให้มีการศึกษาและอบรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนักเป็นจุดแข็งสำคัญในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรวิญญู อคฺควชิโร (2558) ที่เสนอว่า การพัฒนาการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยองค์ประกอบด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ บุคลากร เทคนิค สังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงงานวิจัยของณดา จันทร์สม (2555) ที่พบว่า วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบและการเผยแพร่ข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข โดยในขั้นตอนการวางแผน มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน ในขั้นตอนการปฏิบัติ มีการถ่ายทอดแผนงานสู่ผู้ปฏิบัติ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนขั้นตอนการตรวจสอบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผล ประชุมสรุปบทเรียน และลงพื้นที่ติดตามงาน และในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข มีการนำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงแผนงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์ได้นำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรม ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการช่วยให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การมีระบบการติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนยังช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ ปวทุมน (2557) ที่เสนอว่า หลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ

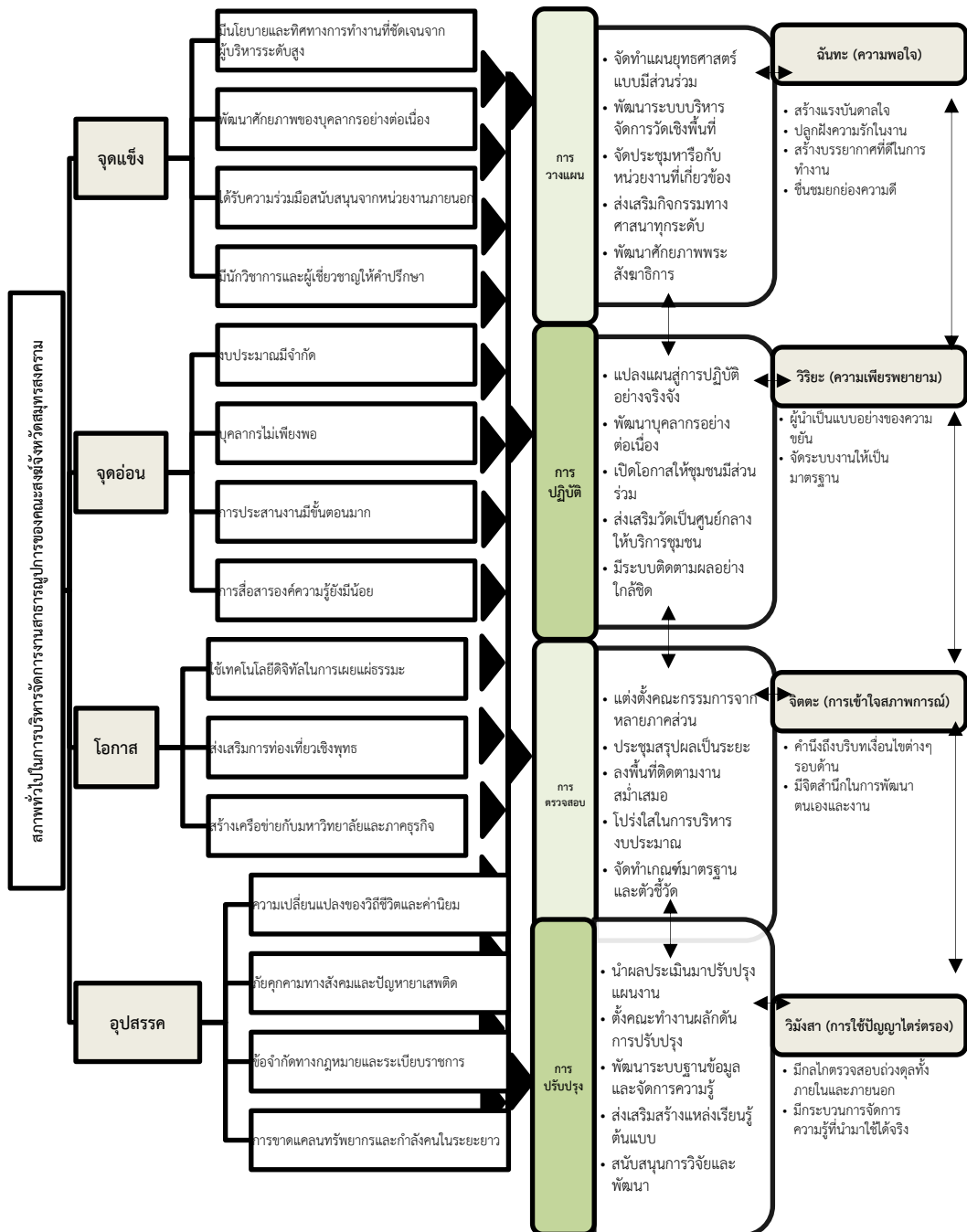
และการควบคุม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหวัง บุญสิทธิ์ (2546) ที่พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมต้องมีการพัฒนานวัตกรรมและเครื่องมือประเมินผล รวมถึงการประเมินพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และงานวิจัยของ ประดิษฐ์ ตีพัฒนกุล (2549) ที่เสนอว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหาร และเพิ่มอำนาจหน้าที่ตามนโยบายการกระจายอำนาจ

3. พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการเข้ากับ หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ กล่าวคือ ในด้านฉันทะ มีการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรัก และศรัทธาในการทำงาน ด้านวิริยะ มีการปลูกฝังความขยันหมั่นเพียรและความอดทน ด้านจิต ตะ มีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และด้านวิมังสา มีการส่งเสริม ให้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบทอย่างรอบด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคณะสงฆ์ ตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงาน ซึ่ง สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมองค์กรของคณะสงฆ์ การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการ บริหารจัดการสมัยใหม่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ ส่งผลให้การ ดำเนินงานสาธารณูปการมีทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาอำนาจ ปวทมน (2557) ที่เสนอว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการ จัดการควรใช้หลักอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรญาณ อคฺคฺชิ โร (2558) ที่พบว่า หลักการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน และครองงาน รวมถึงงานวิจัยของพระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (2555) ที่พบว่า แนวคิดการบริหารงานบุคคลขององค์กรสมัยใหม่มีประเด็นที่เหมือนกันกับ แนวคิดทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของพระครูปริยัติกิตติธำรง ที่เสนอว่า พระสงฆ์ควร พัฒนาตนเองในด้านความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันกระแสโลกและทำหน้าที่เป็นที่ ปรีกษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม" ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน
2. จัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจระดับจังหวัด เพื่อกำกับดูแลและประสานงานด้านสาธารณูปการระหว่างวัดต่าง ๆ ช่วยให้การดำเนินนโยบายและแนวปฏิบัติเป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และบุคลากรวัดอย่างสม่ำเสมอ ในด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี และการประชาสัมพันธ์
2. สร้างระบบการจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมและเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนจากการบริหารงานสาธารณูปการของวัดต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการในจังหวัดอื่น ๆ หรือต่างประเทศ เพื่อค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้
2. วิจัยผลกระทบของเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์และบล็อกเชน ต่อการบริหารจัดการวัดและการศึกษาพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กนก แสนประเสริฐ. (2549). *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ณดา จันทรสม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2549). *การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม* (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พระปลัดวรญาณ อคควชิโร. (2558). *การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากังวาล ธีธมโม. (2558). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลในองค์กรสมัยใหม่กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมหวัง บุญสิทธิ์. (2546). การศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). วัดพัฒนา 45. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อรุณ ศิริงานสรณ์. (2555). การบริหารจัดการออกแบบและพัฒนากิจการสถาบันศาสนา. วารสารวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 3(1), 32-44.

